

TÉZY NA ŠTÁTNE BAKALÁRSKE SKÚŠKY

Ústav aplikovanej psychológie
Fakulta sociálnych a ekonomických vied
Komenského univerzita

Predmet: SOCIÁLNA PSYCHOLÓGIA

Skúška vyžaduje uplatnenie poznatkov z predmetu Sociálna psychológia a schopnosť ich vzájomného prepájania a integrácie s poznatkami získanými v ďalších predmetoch bakalárskeho štúdia.

1. Predmet, metódy a história sociálnej psychológie

Predmet sociálnej psychológie. Metódy. Významné udalosti a obdobia v histórii sociálnej psychológie. Kríza v sociálnej psychológii. Súčasnosť v sociálnej psychológii. Sociálna psychológia v našich podmienkach.

Príklad otázky:

Aké výskumné metódy sociálna psychológia používa? Ilustrujte jednotlivé metódy na príkladoch konkrétnych výskumov.

2. Človek, spoločnosť a kultúra

Vzťah medzi jednotlivcom a spoločnosťou. Typy sociálneho správania. Efekt prizeraúcich sa. Modely a teórie motivácie. Kultúra a kultúrny šok. Kultúra a veda.

Príklad otázky:

Prečo sa fenomény ako sociálna facilitácia či zaháľanie nevyskytujú všeobecne a univerzálne?

3. Identity

Socializácia a vytváranie identít. Sociálna identita. Identita v sociálnokonštrukcionistických prístupoch. Biologická vs. sociálna rodová identita. Rod ako sociálny konštrukt. Národná identita.

Príklad otázky:

Ako sa dá teória Alberta Banduru využiť pri skúmaní efektov sociálnych sietí?

4. Interpersonálne vnímanie

Prvý dojem pri interpersonálnom kontakte. Sebanaplňujúce sa proroctvo. Teórie atraktivity. Krásizmus. Teórie lásky a rozchodu.

Príklad otázky:

Na základe čoho si vytvára skúšobná komisia prvý dojem o jednotlivých študentoch?

5. Komunikácia

Schéma a zložky komunikácie. Neverbálna komunikácia. Komunikácia emócií. Verbálna komunikácia. Komunikačné rituály v škole. Komunikácia vo virtuálnom prostredí.

Príklad otázky:

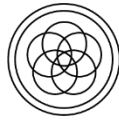
Vysvetlite, aké nedorozumenia môžu vzniknúť podľa teórie komunikácie.

6. Postoje a sociálne reprezentácie

Pojem postoj. Teória odôvodneného správania. Kognitívna disonancia. Teória sociálnych reprezentácií. Metódy skúmania postojov.

Príklad otázky:

Je konzistentnosť postojov pre jednotlivca dôležitá? Zdôvodnite.

7. Sociálny vplyv, konformita a poslušnosť

Sociálny vplyv a vodcovstvo. Aschov výskum konformity. Vplyv menšiny na väčšinu. Sociálne normy. Muzafer Sherif: Psychológia sociálnych noriem. Skúmanie poslušnosti: Milgramov experiment, jeho interpretácie a význam.

Príklad otázky:

Vysvetlite rozdiely medzi dvomi hlavnými teóriami vodcovstva. Uvedte príklady vodcov z reálneho života.

8. Skupiny a skupinová dynamika

Rozdelenie skupín. Sociometria, súdržnosť, skupinová dynamika. Začleňovanie sa do skupiny. Dynamika v skupinách: Sherifov tábor v Robbers Cave. Identifikovanie sa s rolou: Stanfordský väzenský experiment. Kritika Zimbardovho experimentu.

Príklad otázky:

Kedy má význam skúmať sociometrické vlastnosti skupiny?

9. Vedecké vs. sociálne poznanie

Sociálna konštrukcia reality. Príbeh Kitty Genovese ako príklad konštruovania poznania. Vedecké legendy. Poznanie a sociálna psychológia.

Príklad otázky:

Čo znamená téza naratívneho charakteru poznania? Ako podľa vás komplikuje život autorom učebníc sociálnej psychológie (a študentkám a študentom, ktorí s tými učebnicami pracujú)?

Odporúčaná literatúra:

Masaryk, R. (2022). *Medzi človekom a ľuďmi: Úvod do sociálnej psychológie*. IRIS.

Hogg, M., & Vaughan, G. (2021). *Social Psychology*. Pearson.

Stainton-Rogers, W. (2011). *Social Psychology: Experimental and Critical Approaches*. Open University Press.

Predmet: VŠEOBECNÁ PSYCHOLÓGIA

Skúška vyžaduje uplatnenie poznatkov z predmetu Všeobecná psychológia a schopnosť ich vzájomného prepájania a integrácie s poznatkami získanými v rámci ďalších predmetov bakalárskeho štúdia.

1. Predmet psychológie

Historické základy psychológie. Moderné psychologické prístupy. Psychologický výskum.

Príklad otázky:

Ako by k otázke: „Aké sú determinanty sexuálnej orientácie jednotlivca?“ pristupovali rôzne psychologické prístupy? Aké metódy by pravdepodobne využili pri skúmaní tejto otázky?

2. Biologické základy psychológie

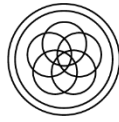
Neuróny. Usporiadanie mozgu. Autonómna nervová sústava. Endokrinná sústava. Evolúcia, gény a správanie.

Príklad otázky:

Prečo je mozog symetrický (to znamená, že ľavá a pravá strana vyzerajú rovnako)? Existuje ľavá a pravá motorická kôra, ľavý a pravý hipokampus, ľavé a pravé cerebellum atď. Ľavá strana mozgu je zrkadlovým obrazom pravej strany (napríklad ľavé oko je zrkadlovým obrazom pravého oka). Prečo je mozog takto symetrický?

3. Psychický vývin

Dedičnosť a prostredie. Schopnosti novorodenca. Kognitívny vývin v detstve. Osobnostný a sociálny vývin. Vývin adolescentov.

Príklad otázky:

Niektorí teoretici tvrdia, že existuje senzitívne obdobie na vývin vzťahovej väzby medzi dieťaťom a jeho opatrovateľom (vzťahovou figúrou). Aké by boli dôsledky takéhoto senzitívneho obdobia, ak by existovalo?

4. Senzorické procesy

Charakteristika zmyslových orgánov. Zrak. Sluch. Ostatné zmysly.

Príklad otázky:

Z pohľadu evolúcie vysvetlite, prečo sa v očiach niektorých zvierat nachádzajú výhradne čapíky a prečo niektoré živočíchy, vrátane človeka, majú oba typy receptorov.

5. Vnímanie

K čomu slúži vnímanie? Pozornosť. Lokalizácia. Rozpoznávanie. Abstrakcia. Percepčné konštanty. Delba práce v mozgu. Vývin vnímania.

Príklad otázky:

Čo je to selektívna pozornosť? Ako selektívna pozornosť pomáha vnímaniu za každodenných okolností? Aké by boli dôsledky jazdy autom v meste, kde by nikto nemal možnosť vnímať selektívne? Aké druhy nehôd by sa mohli vyskytnúť častejšie? Bolo by možné, aby sa nejaké druhy nehôd vyskytovali menej často?

6. Vedomie

Aspekty vedomia. Spánok a sny. Meditácia. Hypnóza. Psychoaktívne látky. Fenomény psi.

Príklad otázky:

Veľa pianistov - amatérov sa učí skladbu tak, že ju prehráva stále dokola, pokiaľ sa ju nenaučia hrať úplne automaticky. Aj napriek tomu sa pri sólovom predstavení občas zaseknú alebo zabudnú časť skladby. Naopak, niektorí profesionálni pianisti sa učia skladbu bez súčasného prehrávania, aby sa ju „naučila myseľ, nielen prsty“. Čo tieto skutočnosti prezrádzajú o automatických procesoch a kontrolnej funkcii vedomia?

7. Učenie a podmieňovanie

Prístupy k učeniu. Klasické podmieňovanie. Inštrumentálne podmieňovanie. Učenie a poznávanie. Učenie a mozog. Učenie a motivácia.

Príklad otázky:

Behavioristi presadzujú všadeprítomnosť učenia a spochybňujú, či je nejaké správanie vrodené. Behavioristi tvrdia, že všetko správanie je naučené. Uvedte kognitívne a biologické faktory, ktoré zasahujú do učenia, a ako ovplyvňujú jeho výsledky (osobitne pre klasické podmieňovanie a operačné podmieňovanie).

8. Pamäť

Senzorická pamäť. Pracovná pamäť. Dlhodobá pamäť. Implicitná pamäť. Konštruktívna pamäť. Zlepšovanie pamäte.

Príklad otázky:

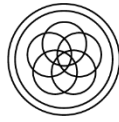
Aký vplyv môže mať nárast veľkosti pracovnej pamäte na výkon v štandardizovanom teste porozumenia? Vysvetlite, ako kapacita pracovnej pamäte ovplyvní procesy chápania, ktoré tvoria podklad výkonu.

9. Myslenie a jazyk

Jazyk a komunikácia. Vývin jazyka. Pojmy a kategorizácia: základné stavebné kamene myslenia. Usudzovanie. Imaginatívne myslenie. Myslenie v praxi: riešenie problémov.

Príklad otázky:

Aplikujte poznatky o jednotkách a rovinách jazyka (fonémy, slová, význam, syntax, zámer hovoriaceho) na osvojenie si cudzieho jazyka. Čo je v tomto procese najťažšie a čo najľahšie? Prečo?

10. Motivácia

Pudy a homeostáza. Incentívna motivácia a odmena. Hlad, príjem potravy a jeho poruchy. Rod a sexualita.

Príklad otázky:

Homeostatické procesy môžu vyvolávať nevedomé, automatické reakcie (napr. chvenie) a vedomé, behaviorálne reakcie (napr. schovanie sa pod deku). Porovnajte a porovnajte jednotlivé formy motivácie. Dokážete si predstaviť jednu formu bez druhej?

11. Emócie

Zložky emócií. Kognitívne hodnotenie a emócie. Subjektívne prežívanie a emócie. Tendencie myslieť a konať v súvislosti s emóciami.

Príklad otázky:

Opíšte šesť zložiek procesu emócií. Musí byť prítomných všetkých šesť zložiek, aby sme daný zážitok mohli nazvať emóciou? Prečo áno alebo prečo nie? Aké by mohlo byť odôvodnenie pre zaradenie reakcií na emóciu ako šiestej zložky?

12. Stres, zdravie a zvládanie

Typické znaky stresových udalostí. Psychické reakcie na stres. Fyziologické reakcie na stres. Psychologické faktory stresových reakcií. Schopnosti zvládania stresu. Zvládanie stresu.

Príklad otázky:

Akým spôsobom môže prostredie, v ktorom je dieťa vychovávané, ovplyvniť vývoj jeho stratégií zvládania stresu?

Odporúčaná literatúra

Nolen-Hoeksema S., Fredrickson, B. L., Loftus, G. R., & Wagenaar, W. A. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Praha: Portál.

Predmet: ORGANIZAČNÁ A PRACOVNÁ PSYCHOLÓGIA

Skúška vyžaduje uplatnenie poznatkov z predmetu Organizačná a pracovná psychológia a schopnosť ich vzájomného prepájania a integrácie s poznatkami získanými v ďalších predmetoch bakalárskeho štúdia.

1. Psychológia práce

Predmet pracovnej psychológie (vysvetlenie pomocou konkrétneho príkladu z výskumu alebo z praxe - oblasti pracovnej psychológie podľa Britskej psychologické spoločnosti /BPS/). Vymedzenie voči príbuzným disciplínam - sociálna psychológia, klinická psychológia, sociológia. Etické zásady správania sa pracovných psychológov podľa BPS pri realizácii výskumu. Pracovné trendy a psychológia práce (zmeny vo svete práce a ich dopad na pracovnú psychológiu).

Príklad otázky:

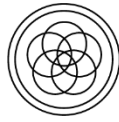
Vysvetlite, aký dopad na pracovnú psychológiu má práca na diaľku/telework (tzn. čím ako pracovný psychológ môžete organizácii v tejto oblasti prispieť).

2. Výskumné metódy pracovnej psychológie

Metódy zberu dát (pozorovanie, archívne zdroje, denníky, psychofyzologické a psychofyzické merania, dotazníky a testy, rozhovor, experiment). Príklady použitia vo výskume, v organizačnej praxi. Výhody a nevýhody týchto metód.

Príklad otázky:

Pôsobíte vo firme AB ako pracovný psychológ. Riaditeľovi firmy sa zdá, že pracovníci nie sú spokojní. Vašou úlohou je navrhnúť ako zvýšiť spokojnosť pracovníkov. Ako by ste postupovali? Prečo?

3. Produktívne pracovné správanie

Definícia produktívneho pracovného správania. Najčastejšie formy produktívneho správania - pracovný výkon a organizačné občianstvo/OCB. Campbellov model (predpokladov) pracovného výkonu. Vybrané predpoklady pracovného výkonu (GMA, pracovné skúsenosti, osobnosť). OCB - definícia, typy OCB podľa Organa, predpoklady OCB (čo pracovníkov vedie k OCB).

Príklad otázky:

Vysvetlite v čom spočíva prínos Campbellovho modelu (predpokladov) pracovného výkonu.

Konkretizujte na príklade vybranej pracovnej profesie.

4. Správanie poškodzujúce organizáciu

Definícia neproduktívneho pracovného správania (counterproductive work behavior/CWB). Najčastejšie formy CWB - nedostatočný pracovný výkon, absentizmus, fluktuácia, pracovné úrazy, krádeže.

Príklad otázky:

Na základe zistení z výskumov vysvetlite, čo môžu robiť organizácie, aby si poradili/predchádzali absentizmu.

5. Pracovný stres

Najbežnejšie pracovné stresory (vnútorné faktory spojené so zamestnaním; roly v organizácii - ich nejasnosť/role ambiguity a konflikt rol/role conflict, zodpovednosť viazaná k rolám; množstvo práce/workload; interpersonálne konflikty; vnímaná kontrola; prepojenie domova a práce; prepúšťanie a neistota zamestnania; emocionálna práca). Riadenie stresu (programy pomoci zamestnancom a tréning zvládania stresu; zmena zdrojov stresu na pracovisku).

Príklad otázky:

Pri riadení stresu by sa organizácie mali viac zameriavať na programy pomoci zamestnancom alebo na zmenu/elimináciu stresorov na pracovisku? Vysvetlite prečo.

6. Skupiny a tímy

Charakteristiky/štruktúra skupín (roly, normy, hodnoty, spôsob komunikácie). Nedostatky skupín a ich prekonávanie (efekt sociálnej nečinnosti/sociálne zaháľanie a skupinové myslenie). Štádiá vývoja, rozvoj skupiny (Tuckmanov model, Belbinova typológia tímových rolí). Rozdiel medzi skupinou a tímom.

Príklad otázky:

Vysvetlite fenomén skupinového myslenia a tiež to, ako mu možno predchádzať.

7. Organizačná kultúra

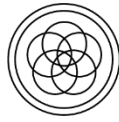
Definícia. Tri úrovne organizačnej kultúry podľa Scheina. Subkultúry podľa Jansona. Vybrané prvky/charakteristiky organizačnej kultúry (symboly a artefakty, rituály a bežná prax, príbehy/historky, jazyk a komunikácia).

Príklad otázky:

Čo by ste si všímali ako pracovný psychológ/-čka, aby ste rýchlo získali vhľad do organizačnej kultúry konkrétnej firmy?

8. Motivácia k práci

Podstata motivácie, vzťah s výkonom. Základné teórie motivácie a ich aplikácia v pracovnej oblasti (teórie potrieb: Maslow, Alderfer, McClelland; kognitívne teórie: Adams/teória spravodlivosti, Vroom/teória očakávaní, Locke a kol./teória zamerania na cieľ, Bandura/SCT; behaviorálne teórie: Skinner a kol./teória posilňovania; Ryan, Deci/teória self-determinácie; teórie zamerané na obsah práce: Herzberg/dvojfaktorová teória, Hackman a Oldham/model charakteristík pracovného miesta). Reštruktúrovanie práce/pracovných miest (rotácia, rozšírenie práce, obohatenie práce, polo/autonómne pracovné skupiny). Nové trendy v motivovaní pracovníkov - zmocňovanie/empowerment a podpora pracovnej angažovanosti (employee/work engagement).

Príklad otázky:

Na strednej škole dostávajú študenti za dobré známky a dochádzku poukážku na hamburger a hranolky. Môže, podľa vás, tento typ posilnenia pomôcť zlepšiť známky a dochádzku? V čom vidíte riziká tohto prístupu?

9. Pracovné postoje

Tri aspekty pracovnej spokojnosti ako postoja k práci. Predpoklady pracovnej spokojnosti (dispozície, spracovanie spoločenských informácií, charakteristiky práce). Dôsledky pracovnej spokojnosti (vzťah s inými postojmi, s fluktuáciou, s pracovným výkonom). Meranie pracovnej spokojnosti (JDI, MSQ, JSS). Model organizačného záväzku Meyera a Allenovej: tri zložky záväzku, predpoklady a dôsledky záväzku. Škála pracovného záväzku/TCM Employee Commitment Survey.

Príklad otázky:

Prečo by sa mali manažéri a organizácie zaujímať o pracovnú spokojnosť a záväzok k organizácii?

10. Vodcovstvo/vedenie a ovplyvňovanie

Podstata vodcovstva, rozdiel medzi manažérom a lídrom. Vybrané teórie vodcovstva (črtové, behaviorálne: Michiganské štúdie a štúdie Ohio State University, manažérska mriežka; situačné: Fiedlerova kontingenčná teória, teória cesta - cieľ, Vroomov-Yettonov-Jagov model, model situačného vodcovstva, LMX model; charizmatické, transformačné a transakčné vodcovstvo). Vplyv - podstata, zdroje. Taktiky ovplyvňovania používané lídrami v organizáciách.

Príklad otázky:

Vysvetlite rozdiel medzi teóriami vodcovstva zameranými na charakteristiky/črty vedúceho a teóriami orientovanými na správanie.

11. Organizačná zmena a rozvoj

Podstata rozvoja organizácie (OD; organizational development), príčiny jeho použitia/dôvody zmien a prínos Kurta Lewina. Teoretické východiská OD: Lewin/Model troch krokov, Lewin/Model akčného výskumu, Lewin a kol./Model plánovaných zmien, kritika plánovitého prístupu k zmenám. Emergenčné teórie organizačnej zmeny: Burke, Porras a Robertson. Intervencie zamerané na zmenu v organizácii (na úrovni jednotlivcov: T-skupiny, redizajn pracovnej pozície, MBO; na úrovni skupín: team-building, Scheinove konzultačné intervencie; na úrovni organizácie: spätná väzba z prieskumu, zmena org. štruktúry, strategické plánovanie a "visioning"). Podmienky úspešnej zmeny (podpora top manažmentu, konzultant riadiaci proces zmeny, prekonávanie odporu ku zmene, vlastníctvo zmeny).

Príklad otázky:

Vysvetlite, ako by ste pristupovali k problému vysokej fluktuácie pracovníkov vo firme na základe Lewinovho modelu akčného výskumu.

Odporúčaná literatúra:

- Arnold, J. a kol. (2007). *Psychologie práce*. Brno: Computer Press.
(pôvodne v anglickom jazyku: *Work psychology*. 4th ed. Pearson Education.)
Jex, S. M., Britt, T. W. (2008). *Organizational psychology: A scientist-practitioner approach*. 2nd ed. New Jersey: Wiley.
Amot, M. (2013). *Industrial/Organizational Psychology: An Applied Approach*. Cengage.
Armstrong, M. (2005). *A Handbook of Management and Leadership*. Kogan Page.
Cantore, S., & Passmore, J. (2012). *Top Business Psychology Models*. Kogan Page.
Drucker, P. F. (2007). *The Effective Executive*. Elsevier.
Laloux, F. (2014). *Reinventing Organizations*. Nelson Parker.
Stack, J. (2013). *The Great Game of Business*. Profile Books.